

Weer

José Fernanda

stand

Het turbulente leven van een moeder
die vecht voor haar kinderen

Napels geel

Napels geel is een bleekgeel pigment. Het is de kleur van jonge boerenkaas, perkament en de flespompoe. Het lingerie-setje Femilet Platinum is er in deze kleur.

Naarmate er meer lood in Napels geel zit, wordt het roder. Roodachtig Napels geel is de kleur van overgare zalm, van pleisters, van ouderwetse korsetten. Van de zeldzame zalmzwam, de rugveren van een Amerikaanse flamingo en van balletspitzen.

Ik meng roodachtig Napels geel met titaniumwit om als basis-huidkleur te dienen.

Napels geel is de beste kleur om het bleke gezicht van zuster Eufemia te duiden, die geconcentreerd achter haar lessenaar zat te lezen. Haar teint stak vaal af bij de witte kap met de zwarte voile sluier die het strenge gezicht insnoerden. Zuster gaf Franse les aan de meisjes die na de grote vakantie op de MMS waren toegelaten.

Ik zat al een tijdje naar haar te kijken, de les was saai geweest en het klaslokaal benauwd. Ze had me gevraagd na te blijven om 'iets' te bespreken.

Toen het lokaal was leeggelopen stond de magere non op en sloot het gordijn achter zich. 'Kom eens hier Nanny, ik wil je wat laten zien.' Ze begon zich te ontkleden, een langdurig ritueel. Een voor een legde ze haar lange kledingstukken over een stoel. In een zalmkleurige onderbroek die tot haar magere knieën hing, met witte sokken in haar gezondheidssandalen en met haar sluier nog op haar hoofd, stond het spierwitte kreukelige lichaam uiteindelijk voor me. De lege borsten boden een treurige aanblik.

'Zuster, waarom is dit, waarom staat u hier zo?' vroeg ik angstig.

De zuster zuchtte een paar keer en zei toen stijfjes: 'Ik wil dat je mijn borsten voelt en daarna die van jezelf.'

In de hoop hierna te mogen gaan, tastte ik met trillende vingers

over de tanige, wat klamme huid.

‘Nee, goed voelen, duwen en knijpen,’ gebood de zuster.

Ineens voelde ik een flinke bobbel en zei dat hardop.

‘Nu die van jezelf, je mag je omkeren.’

Ik kneep en duwde op mijn beginnende borsten en vond niets bijzonders. ‘Alleen u heeft een bobbel, zuster.’

‘Dank je kind, dit is het begin van het einde, de Heer roept me.’

Als katholiek meisje, kort na de oorlog geboren, kwam ik vanaf de bewaarschool in aanraking met nonnen. Zoals alles vanzelfsprekend is in een jong mensenleven waren de grote zwarte gevaartes met witte kappen dat ook. Op de lagere school begon ik te vermoeden dat ze ons van alles wijs maakten. De verhalen over zwevende heiligen en drie-in-één god kon ik moeilijk geloven, vooral omdat de zusters zelf in niets met deze wonderen van doen leken te hebben. De zwijmelende blikken die ze ten hemel hieven wanneer ze deze sprookjes aan ons probeerden te slijten hielpen niet om ze geloofwaardig te maken. Als ze naast je schoolbank kwamen staan rook je een onaangename lucht, een mengeling van goedkope zeep en rotting. Zoiets als luchtverfrisser na een vers gebruikt toilet of dennengeur in een doorrookte auto. Ze leken op uitgedoofde fakkels wanneer ze door de schoolgangen schreden. We leerden breien en knopen aanzetten en mochten zomers niet met blote armen op school komen. Ik had destijds geen idee waarom niet. Ze waren getrouwd met God en droegen een echte trouwring.

Vreemd bed

Het plafond waar ik nu naar lig te staren is zalmkleurig, er hangt een kitscherige kroonluchter aan en hoewel de zilveren gordijnen gesloten zijn, schijnt de ochtendzon er fel doorheen.

De wanden zijn gedecoreerd met erotische zwart-wit foto's en

het roomkleurige satijnen dekbed glimt venijnig. Verbaasd ben ik zojuist wakker geworden in dit vreemde bed tussen twee slapende mensen in en als ik me voorzichtig beweeg lijkt het of we op een boot dobberen.

Zo te voelen heb ik mijn ondergoed nog aan, maar ik heb geen idee wanneer en hoe ik de rest van mijn kleding ben kwijtgeraakt.

Na een poosje beginnen de gebeurtenissen van de afgelopen avond en nacht door mijn mistige hoofd te tuimelen en langzaam wordt het me duidelijk hoe ik hier terechtgekomen ben.

Gisterochtend liep ik op de trap van de academie mijn jeugdliefde Jorn tegen het lijf, letterlijk; door de botsing schoot mijn tekenmap onder mijn arm vandaan en wapperden de houtskoolschetsen als grote vogels naar beneden. Geschokt herkennen we elkaar van dertien jaar geleden toen we kortstondig een intense relatie hadden. Ik was destijds achttien jaar en op de kunstacademie toegelaten. De eerste poging om deze studie te volgen strandde na een paar maanden. Maanden waarin ik als een zombie door de gangen van het gebouw aan de Rijn dwaalde en niets van de lessen en mijn medestudenten begreep. Jorn, een ouderejaars, had me zien lopen en zei later dat hij toen dacht dat er een engel voorbijkwam. Op onze eerste afspraak belandden we in bed en dat bed zijn we daarna blijven delen zonder dat we elkaar echt leerden kennen.

Jorn, de populaire, zelfverzekerde, veelbelovende kunstenaar die door zijn iets mysterieuze, oosters aandoende uiterlijk zeer aantrekkelijk voor me was. Hij bezorgde me de toen spaarzame momenten van genieten en zijn royale manier van leven voelde als een oase ten opzichte van mijn armetierige bestaan. Te onzeker en berooid gaf ik de studie plotseling op en vertrok naar Nijmegen om met baantjes de kost te gaan verdienen. Niemand wist waar ik was gebleven, Jorn ook niet, ik had van de ene op de andere dag alles achter me gelaten.

Na wat onhandig gestuntel over en weer maakten we gisteren

een eetafspraak voor de avond. Tijdens de maaltijd aten of spraken we amper. De wijn en later de kleine glaasjes sambuca dronken we zwijgend. Soms vouwden we even onze handen samen en zochten in elkaars ogen naar verleden liefde. Na het nauwelijks aangeraakte diner liepen we naar café Dingo's en daar begon ik, overmoedig door te veel drank, over een toekomst samen. Jorn was inmiddels hoofddocent op de academie en een veelgevraagd kunstenaar, en hij klaagde over zijn drukke leven. Onze woorden vlogen langs elkaar heen en wat een mooie nacht had kunnen worden, strandde in misverstanden.

Hij wilde net bozig het café verlaten, toen een roodharige dame hem tegenhield, naar mij wees en met een scherpe, hese stem vroeg: 'Wil jij niets met haar?'

Hij bekeek de vrouw vluchtig en antwoordde kort: 'Nanny wil te veel, ik ben moe en ik ga naar huis.'

De vrouw richtte zich tot mij: 'Onbegrijpelijk dat hij jou laat lopen, zo'n prachtige meid. Kom anders even bij ons zitten.'

Ze sleepte me mee en schreeuwde in mijn oor: 'Ik ben Margot en daar zit Max.' De man die ze aanwees herkende ik als academiëdocent. Hij stond op en begroette me met een zoen op mijn mond die ik net niet kon ontwijken.

Het was een artistiekerig stel, veertigers, zij op rode hooggehakte laarzen in een kort zwart jurkje en hij met rossig krulhaar in een te ruime leren jas. Ze overlaadden me met witte wijn en complimenten. Omdat ik inmiddels veel te veel gedronken had en de avond niet liep zoals ik had gehoopt, begon ik te huilen.

Ik herinner me dat ik me door hen liet troosten en gearmd tussen de twee in het café heb verlaten. Daarna ben ik op de achterbank van de klaarstaande taxi gerold. Onderweg heb ik nog gevraagd wat we eigenlijk gingen doen, verder weet ik niets meer en nu ben ik hier wakker geworden.

De man ligt met de rug naar me toe en maakt onregelmatige snurkgeluiden. Als ik naar de andere kant kijk, zie ik dat Margot

naar me ligt te gluren. Ssst, gebaart ze.

Ik fluister: 'Waar zijn we eigenlijk?'

Ze zegt zacht: 'We zijn in ons huis in Bemmelen, je was vannacht zo overstuur dat we je hebben meegenomen.'

'In Bemmelen?!' roep ik uit.

Het snurken stopt, Max schiet overeind en gaat met zijn rug naar ons toe op de rand van het bed zitten.

'Schommelt dit bed zo of ben ik nog dronken?' vraag ik nu hardop.

'Het is een waterbed,' mompelt Max slaperig en dan, iets wakkerder: 'Godver, wat heb ik een kater.' Hij rekt zich uit en staat op, ons klotsend op het enorme bed achterlatend.

Ik zie dat hij een roze boxershirt aan heeft, met op de achterkant in grote scheve letters WOEF.

Margot staat nu ook op. Ze is naakt en voelt zich zo duidelijk op haar gemak. Neuriënd opent ze de gordijnen en brengt mij een handdoek.

Intussen hoor ik Max in de badkamer rommelen. Even is het stil. Dan begint hij scheten te laten.

Omdat ik al een tijd niet meer weet hoe het verder moet, zonder mijn kinderen, zonder geld en woning en met een troebele jeugd waar ik niet aan terug durf te denken, ben ik nogal onverschillig geworden. Ik snoep de dagen op, als waren het mijn laatste.

Maar waar ik nu in terecht ben gekomen is ranzig en ik schaam me; stomme drank, stomme ik. Beroerd en misselijk lig ik in een bed van mensen die ik nauwelijks ken. Ik heb mijn gedachten niet onder controle, ze schieten alle kanten op.

We zijn allemaal banale, smerige wezens, bonkt het door mijn hoofd: kakken, pissen, neuken, baren en creperen, we doen het als dieren en het ergste is dat we een rotlucht afgeven, vooral als we dood zijn. De dood is al tijden mijn mogelijke escape, bijna dagelijks ben ik me ervan bewust dat juist die stinkende dood een einde

kan maken aan mijn wankel bestaan en die gedachte biedt troost.

Het halfdronken redeneren stopt door de hese stem van Margot, die roept dat de badkamer vrij is. Gelukkig vind ik een pijnstillertje in het glanzende witte badkamermeubel en ga douchen. Daarna gebruik ik de dagcrème, tandpasta en make-up die op het planchet staan. Even later zitten we gedrieën koffie te drinken in de kleine kale tuin van de nieuwbouwwoning. Het is laat in de lente, de lucht is helder en doet zeer aan de ogen, het pas ontloken groen aan de enige boom in de verre omtrek bibbert in de zachte wind. Mijn hoofd bonkt nog steeds en Margot is veel te vrolijk, ze schettert maar door. Uit de verte vang ik woorden op als: 'Lekker weer-tje, zonnetje schijnt, ontbijtje, bakkie troost, nog een bakkie en lekker geslapen.'

Zonder me aan te kijken moppert Max, die tot nu toe bijna niets heeft gezegd: 'Je viel als een blok in slaap, niet meer wakker te krijgen.'

Ik glimlach en denk bij mezelf: mooi zo, alweer een zorg minder.

Margot komt naast me op de plastic tuinbank zitten en stelt voor: 'Blijf gezellig bij ons vandaag, dan eten we vanavond samen en daarna kunnen we een fijne film kijken.'

Bij de woorden 'fijne film' geeft ze om de beurt aan Max en mij een knipoog. Hij is aan de andere kant tegen me aan komen zitten en terwijl zijn hand over mijn bovenbeen wrijft, voegt hij er ondeugend aan toe: 'We laten gewoon gebeuren wat er gebeurt.' Hij kijkt me betekenisvol aan en fluistert: 'En deze keer niet in slaap vallen, schoonheid.'

Tijd om in te grijpen. Ik leg Max' hand van mijn been en besluit hardop: 'Vandaag komt niet uit, ik heb een afspraak met mijn huisgenoten en moet laten weten hoe laat ze me kunnen verwachten.' Zonder een reactie af te wachten sta ik op om te gaan bellen.

In de woonkamer zak ik weg in een enorme witte leren bank en

draai het nummer van Vicky en Bas. Vicky neemt de telefoon op.

Nadat ik gemeld heb dat alles in orde is en dat ik naar huis kom, zegt ze: ‘Gelukkig dat je boven water bent, ik zie je straks.’ Daarna bestel ik Dirk Peters, de taxichauffeur die me sinds een paar maanden ophaalt en wegbrengt, geen vragen stelt en steevast het achterportier voor me opendoet met de woorden: ‘Vervoer met Peters, er is niets beters.’

Als ik even later het kleine appartement van mijn vrienden binnenkom, zit Vicky aan de keukentafel te ontbijten en zegt, terwijl ze me lachend bekijkt: ‘Hi, cat.’

Vicky is mijn enige vrouwelijke medestudent. Ik voelde me meteen tot haar aangetrokken omdat ze direct en oorspronkelijk is en me al bij onze eerste kennismaking om vriendschap vroeg, zoals kinderen elkaar om verkering vragen.

Toen ik uit mijn treurige huwelijk vluchtte en met twee vuilniszakken bezittingen voor haar deur stond, mocht ik zonder dat zij aarzelde bij haar en haar man Bas intrekken.

Inmiddels woon ik al een paar maanden bij ze in. Het is moeilijk eigen woonruimte te vinden. Ik heb geen inkomen en mijn ex Karel werkt me tegen. Hij vindt dat ik geen enkel bestaansrecht meer heb, ook niet als moeder.

Bas heeft Vicky een paar jaar geleden in Kroatië ontmoet en verliefd meegenomen naar Nederland. Hij werkt bij de sociale dienst en heeft een klein appartement in de Arnhemse Spijkerbuurt gekocht. De doka is nu mijn slaapkamer en ik leef momenteel op kosten van mijn vrienden.

Vicky is een opvallende verschijning. Ze heeft een lang panterachtig, olijkleurig lichaam en een scherp belijnd gezicht met glanzende bruine ogen, met daaronder een enorme neus die haar niet misstaat. Het lange zwarte haar is meestal opgestoken zoals dat van een sumoworstelaar.

Onze klasgenoten vinden Vicky vreemd en sommigen zijn bang van haar. Feilloos straft ze elke onechtheid met scherpe woorden

af en ze doet nooit haar best om bij anderen in de smaak te vallen. Op een academiefeest had een meisje zich schrijvend te midden van de studenten opgesteld. Vicky griste het schriftje uit haar handen en las er hardop uit voor: 'Het is zogenaamd feest, maar ik ben eenzaam.'

'Wat nou eenzaam,' riep mijn vriendin verontwaardigd, 'de hele ruimte is vol mensen, je bent er middenin gaan staan om aandacht te trekken.' Vervolgens stopte ze het boekje diep weg in de handtas van het verbouwereerde meisje.

'Nou zeg, dat is ook niet aardig,' probeerde ik nog.

Vicky keek me fel aan en zei: 'Zij is niet aardig, ze is niet echt.'

De luxaflex heeft de zon buitengesloten, desondanks is het tropisch warm geworden in de keuken. We zitten samen aan tafel, Vicky neemt een hap yoghurt met gedroogde vruchten, kijkt me met haar zachte bruine ogen aan en zegt: 'Ferenc heeft ons morgenavond voor het eten uitgenodigd en ik heb gezegd dat we komen.'

'Dat is een fijne verrassing,' antwoord ik verheugd terwijl ik wat van het uitgestalde ontbijt neem. Ferenc is mijn lievelingsdocent, eigenlijk is hij mijn enige docent, de anderen zijn voornamelijk aan het worstelen met hun eigen kunstenaarschap en hebben weinig te melden.

Sowieso valt er niet zoveel te leren op de kunstacademie en met name op de afdeling Vrije Kunsten. Over klassieke olieverftechnieken weet niemand iets, de studenten uiten zich over het algemeen met zwarte acryl op uitgevouwen kartonnen dozen en de sfeer is volstrekt vrijblijvend. Eén student had een jaar door Italië gereisd en studeerde af met zijn reisfoto's, die hij woest met inkt had bekrast. In mijn jaar wordt erop aangedrongen alleen wat te doen als je daarvoor voelt.

Sinds ik bij mijn vrienden woon is de keukentafel mijn atelier. Overdag besteed ik de meeste tijd aan schrijven en tekenen. Het worden sombere flarden tekst en zwarte schetsen in Oost-Indi-

sche inkt; van die combinatie maak ik kleine boekjes. Als ik ze bij werkbesprekingen aan Ferenc laat zien, bekijkt hij ze zwijgend en zegt dat ik precies zo door moet gaan. Er is een bijzonder collegiale en vriendschappelijke verstandhouding tussen ons ontstaan. Hij vindt dat ik me de grafische technieken eigen moet maken en nodigt me uit om behalve 's avonds ook overdag naar de academie te komen.

De dagopleiding is een andere: onbezorgde en onbevangen jonge studenten laten zich het speelse onderwijs welgevallen, ik ben er pijnlijk jaloers op.

Dit heb ik jaren geleden moeten opgeven wegens geldgebrek en een te wankel bestaan. Het volgen van de avondopleiding, samen met andere spijtoptanten, voelt toch als tweede keus.

Turquoise

Turquoise kwam ooit via Turkije – waar het overigens niet gevonden wordt – Europa binnen. Het pigment komt uit het mineraal turkoois en is complementair aan rood. Turquoise is een prachtkleur, die tussen blauw en groen in zit.

Het is de kleur van de edelsteen Turquoise, de buik van een blauwe parkiet en de oogschaduw van Moon minerals ‘Shimmering turquoise’. De zeldzame bloem *Ixia viridiflora*, de eitjes van de zanglijster en het insect *Eupholus schoenherri* Boisduval zijn turquoise, net als de zee op ansichtkaarten uit warme oorden.

Een lijke turquoise kan uitkomst bieden als ik het niet meer weet in een schilderij, het frist massievere rode en bruine tinten op. Gemengd met titaanwit wordt de kleur uiterst zacht. Turquoise stelt me nooit teleur.

Als ik uit school kwam provokeerde ik mijn vader net zolang totdat hij zijn zelfbeheersing verloor en me ging slaan. Zoals je eerst de rotklussen doet voor je aan iets fijns begint.

‘Nou, sla me dan vieze vetzak. Toe dan, doe het maar als je wil. Je gaat het toch doen, vet monster.’

De kalende dikke man die mijn vader is rijst op uit zijn stoel en staat met zijn vuist dreigend in de lucht voor me.

‘Smerige vieze vent,’ ga ik door, ‘ik haat je niet eens, je bent niets,’ en ik kijk hem bij deze woorden zo uitdagend mogelijk aan.

Hij spuugt me in het gezicht en haalt direct daarna met zijn grote hand uit, en weer, en weer.

Ik ruik zijn vieze adem en probeer naar de gang te vluchten. Maar hij komt me achterna en grijpt me bij mijn lange haar en trekt me de hal in. Op het kleed rol ik me op en vouw de handen om het hoofd. Ik zeg niets meer. Hij scheldt: ‘Stuk ongeluk, je haalt het bloed onder mijn nagels vandaan.’ Hij begint me in mijn rug te schoppen. ‘Hier, heb je nu je zin, en hier, nu zeg je niets meer hè.’

Als vader het schoppen moe is, staat hij eerst nog wat uit te hingen en laat me dan opgekruld op het Perzisch tapijt liggen.

De afranseling heb ik nauwelijks gevoeld. De eerste twee klappen wel, maar die verdoofden tegelijkertijd. De vernedering is zeer pijnlijk en nestelt zich blijvend in mijn bewustzijn.

Zwembad

Het dramatische werkweekend aan zee heeft de afstand tot de docenten en medestudenten groter gemaakt. De docent die me 'liefde' kwam brengen in die zwarte nacht papte in café Dingo's nog een keer met me aan. Ik zei hem dat hij een andere behoeftige ongelukkige moest gaan zoeken, omdat ik weer op de been was.

Alleen Ferenc, Bas en Vicky zijn me vertrouwd. Maarten ook, maar die zie ik minder omdat hij op de afdeling Grafische Vormgeving lessen volgt. Hij is een van de weinige vrienden die zijn overgebleven uit mijn leven met Karel, aan de dijk. Lang geleden ontmoette ik hem op de voetbalclub. Op mijn twintigste werd ik lid van een van de eerste damesteams in Nederland bij de club waar Maarten ook voetbalde. Zijn gevoel voor humor viel me direct op, en tijdens clubfeesten hadden we altijd hilarisch veel plezier. Zijn cowboylaarzen en zorgvuldig uitgekozen jasjes bevielen me zeer, we gingen weleens samen winkelen om deze kleding te vinden.

Sinds ik bij mijn vrienden in Arnhem ben ingetrokken leef ik op hun kosten. Het is zomer geworden en op warme dagen gaat Bas na zijn werkdag zwemmen in het openluchtzwembad.

Omdat Vicky niet 'te water gaat', zoals ze dat zegt, krijg ik van Bas een badpak cadeau. Olijfgroen met zwarte strepen. 'Ik zie je graag in een tijgerpakje,' zegt hij er lachend bij.